

Fiber till landsbygden

- kommuners roll i fiberutbyggnaden

Foto: Ebba Ulfbecker

Ebba Ulfbecker, Jenny Johansson, Johan Rockler, Linnea Gustafsson
och Simon Dagson

Datum: 9/12-2015

Kurs: Projektledning och kommunikation för agronomer LB0080

Beställare: Ulrik Strömberg, Hela Sverige Ska Leva & Anna Wibom, Bredbandsforum

Handledare: Thomas Norrby, Institutionen för Stad och Land, SLU

1. INLEDNING.....	4
1.1 Syfte och mål	5
2. BAKGRUND.....	5
3. METOD	5
4. RESULTAT	7
4.1 Litteraturstudie.....	7
4.1.1 Den svenska modellen för bredband.....	7
4.1.2 Kommuners arbete med fiberutbyggnad på landsbygden	8
4.1.3 Byalagens arbete	8
4.2 Intervjustudie med kommuner och byalag	9
4.3 Syntesrapport	9
4.4 Sammanfattning av virtuella tankesmedjor med kommuner	10
4.5 Sammanfattning av virtuell tankesmedja med byalag.....	13
5. DISKUSSION	16
6. SLUTSATSER.....	19
7. STUDIENS TROVÄRDIGHET OCH FÖRSLAG PÅ ÄMNET FÖR VIDARE STUDIER	19
8. REFERENSER.....	20
9. BILAGA 1	23

SAMMANFATTNING

Den här studien handlar om fiberutbyggnad på landsbygden och kommuners roll i detta. Studien fokuserar på att undersöka hur kommuner kan arbeta för att öka tillgången till fiberbredband på landsbygden. Detta gjordes genom att titta närmare på kommuners och byalagens åsikter om möjligheter och svårigheter. Målet med studien var att studera betydelsen av det kommunala engagemanget, att sammanställa svårigheter och lyfta fram förslag på åtgärder för framtiden. En kvalitativ studie gjordes genom intervjuer och en litteraturstudie som sammanställdes i en syntesrapport som fungerade som diskussionsmaterial i ett antal virtuella tankesmedjor. Både kommuner och byalag belyste problemen i den Svenska modellen för bredband, och en generell önskan uttrycktes att kommunen skulle ta ett större ansvar i utbyggnaden av fiber. Vi fann att kommunen har en tvetydig roll i den svenska modellen men att det är viktigt att de tar en aktiv position i utbyggnaden. På landsbygden läggs ett stort ansvar på lokalbefolkningen att skapa föreningar för att bygga ut fiber. Byalagen efterfrågar mer hjälp och har många förslag på hur kommunens arbete kan förbättras. Kommunen har ofta en önskan om att hjälpa mer men upplever förändringar och förseningar av regelverk från Jordbruksverket som en hindrande faktor. Detta visar på att det behövs mer kommunikation mellan de olika nivåerna i den svenska modellen.

ABSTRACT

This is a study of fiber expansion in rural areas and the municipalities' role in this process. This report has examined the municipalities' work with fiber in rural areas by looking over what can be done to increase the availability of fiber in rural areas. This was done by evaluating the municipalities' and village communities' opinions about the current situation. The aim of the study was to investigate the importance of the dedication of the municipality and to compile difficulties and highlight proposals of improvements in the future. A qualitative study was done by doing interviews and a literature study that was compiled in a synthesis paper, which served as discussion material in a number of telephone conferences. Both municipalities and village communities highlighted the problems of the Swedish model, and expressed a general desire that the municipality should take greater responsibility in the expansion of fiber. The conclusion was that municipalities have an ambiguous role and that it is important that they play an active part in the construction of fiber network. A big part of the responsibility lies on the rural resident's to create village communities to operate the expansion of fiber in rural areas. The village communities asked for more help and had many suggestions of how municipalities' work can improve. Municipalities' generally wants to help more but feel prevented by the changing and delay of regulations by The Board of Agriculture. This shows the need of more communication between the different levels in the Swedish model.

1. INLEDNING

Tillgång till höghastighetsbredband på landsbygden kan ses som en förutsättning för att byar ska kunna utvecklas och överleva, då förändringarna i samhället går mot alltmer IT-baserade servicelösningar. Hittills har fiberutbyggnaden främst skett i och omkring städer, medan utbyggnaden på landsbygden går betydligt långsammare, se tabell 1 (Bredbandskartan, 2015). Där är mobila alternativ och äldre bredbandstekniker gällande, t ex ADSL och kabel-TV. Anledningen till att det ser ut så här i Sverige kan till stor del förklaras av den svenska modellen för bredband, vilken i princip går ut på att utbyggnaden främst ska ske genom marknadens aktörer. Där marknaden inte är villig att investera finns det möjlighet för landsbygdsbor att organisera sig i byalag. De kan då samla in intresse från boende för att söka stödmedel för att själva se till att ansluta till fibernätet eller använda detta för att aggregera efterfrågan så att marknaden får ett bättre underlag. För att kunna genomdriva ett fiberprojekt krävs ofta ett enormt ideellt arbete.

Kommuners stöd och hjälp till byalag eller föreningar som arbetar med fiberutbyggnad är ofta betydelsefullt för att underlätta för dem, eller på andra sätt öka fiberutbyggnaden på landsbygden (Bredbandsforum, 2013). Kommuners arbete med frågan skiljer sig dock och det är inte alltid prioriterat med bredband utanför tätorterna. Utifrån bredbandskartan kan man utläsa att täckningen av höghastighetsbredband är mycket lägre på landsbygden än i städer (Bredbandskartan, 2015). Denna skillnad mellan stad och land upplevs av många landsbygdsbor som orättvis. Det är utgångspunkten i vår studie. Vi har därför fokuserat på att beskriva hur kommuner och fiberföreningar arbetar med fiberutbyggnad på Sveriges landsbygder och hur kommuner kan arbeta för att utöka tillgången till fiber där. På så sätt hoppas vi att detta arbete kan bidra till en levande landsbygd.

	Hela Sverige	Tätort	Glesbygd
100 Mbit/s eller mer,	63 %	57 %	14 %

Tabell 1. Statistik över tillgången till höghastighetsbredband i Sverige. Källa: www.bredbandskartan.se

Det uppdrag vi fick från våra beställare på Hela Sverige Ska Leva, HSSL, och Bredbandsforum, var att närmare undersöka kommunens betydelse och roll i fiberutbyggnaden på landsbygden i Sverige. De framhävde vikten av lika tillgång till IT-infrastruktur i hela landet ur ett demokratiperspektiv. De var intresserade av att se vad vi kunde finna i förbättringsväg för att underlätta arbetet för byalagen och göra det tydligt vad kommuner kan hjälpa dem med.

1.1 Syfte och mål

Syftet med denna studie är att undersöka vad som kan göras för att öka tillgången till fiberbredband på landsbygden med utgångspunkt i den kommunala rollen. För att åstadkomma detta undersöker vi byalagens och kommunernas perspektiv på problem och möjligheter med arbetet som det ser ut idag. För att uppnå syftet behöver vi svara på följande frågor:

- Vilka svårigheter och möjligheter ser kommunerna respektive byalagen för fiberutbyggnaden på landsbygden?
- Hur skiljer sig kommunernas respektive byalagens uppfattning om vad som behövs för att underlätta fiberutbyggnaden?
- Vad vill byalagen ha hjälp med och vilka verktyg och metoder behöver kommuner för att underlätta för dem och utöka tillgången till fiberbredband på landsbygden?

Målet med denna studie är att undersöka betydelsen av det kommunala arbetet för fiberutbyggnaden på landsbygden och lyfta förslag på metoder och verktyg för kommuner som kan underlätta processen framöver.

2. BAKGRUND

Efterfrågan på digitala välfärdstjänster, inom t ex skola, vård och omsorg ökar ständigt, vilket även ökar behovet av höghastighetsöverföring (SOU 2014:21). Detta kräver anslutning till så kallat next generation access (NGA)- nät, vilket i nuläget innebär fiber. I Bredbandsstrategi för Sverige, (2009) skriver regeringen att 90% av hushåll och företag bör ha tillgång till bredband med minst 100 Mbit/s år 2020 för att fullt utnyttja digitaliseringens möjligheter. Då utbyggnaden ofta börjar i tätorterna riskerar de sista 10 procenten som inte inkluderas i detta mål att vara på landsbygden vilket är oroande. Utvecklingen går mot att den fysiska tillgången till service minskar snabbt i hela landet och ännu snabbare på landsbygden. Därför är troligen fiberns möjligheter för dessa servicetjänster ännu viktigare på landsbygden än i städerna. Dessutom finns ett stort behov av höghastighetsbredband av företagare på landsbygden. En stor del av dessa företagare består av den gröna sektorn, med lantbruk, livsmedelsförädling, energiproduktion, naturturism, osv drivs av olika typer av företagare. För att dessa ska överleva och utvecklas är bredbandstillgång en avgörande faktor i kontakter med myndigheter, kunder och leverantörer (SOU 2014:21). Om vi vill verka för ett lönsamt lantbruk, en hållbar matproduktion, förnyelsebar energi och att landsbygdsborna får samma möjlighet till en utvecklad skola, omsorg och sjukvård som städerna, behöver mer fiber byggas ut på landsbygden. Vilken betydelse kommuner spelar i detta är centralt i vår studie.

3. METOD

För att undersöka hur kommunerna kan bidra till utökad fiberutbyggnad på landsbygden valde vi att göra en kvalitativ metod baserad på litteraturstudie, intervjustudie och tankesmedja. Vi fann den kvalitativa metoden som mest lämplig för vår studie, eftersom den handlar om att söka förståelse för människors egna perspektiv och verklighet genom

tolkning (Bryman & Bell, 2013). På så sätt kan vi försöka förstå hur kommundienstämän och byalag agerar och uppfattar fiberutbyggnaden på landsbygden. Vi samlade in vårt empiriska material genom tre faser; den första var att göra en litteraturstudie, den andra var att utföra intervjustudier till en syntesrapport, som baserades på telefonintervjuer med kommuner och byalag. Syntesrapporten fungerade sedan som underlag för den tredje fasen, vilken var virtuella tankesmedjor med representanter från kommuner och byalag. Utifrån detta kunde vi se hur kommuner respektive byalag uppfattade kommuners arbete med fiberutbyggnad på landsbygden.

Litteraturstudien baserades på informationssökning på kommuners hemsidor och statliga offentliga utredningar. Vi har även haft möten med Patrik Craas och Arvid Stiernström, forskare vid Sveriges Lantbruksuniversitet, som gav en grundläggande förståelse och vägledning i ett tidigt stadiet i arbetet.

Inför de virtuella tankesmedjorna sammanställde vi en syntesrapport med syfte att sammanfatta nuläget för fiberutbyggnaden på landsbygden i Sverige. För att skapa oss en bild av fiberutbyggnaden i nuläget genomfördes semistrukturerade telefonintervjuer med informanter från kommuner och byalag. Vi gjorde intervjuer med nio kommuner, som valdes utifrån PTS' Bredbandskartan (Bredbandskartan, 2015). Vi delade upp alla Sveriges län mellan gruppens fem deltagare för att täcka hela landet. Sedan valde projektdeltagaren två kommundienstämän och en representant från byalagen från vardera länsindelning. Kommunerna skulle representera å ena sidan en hög andel fibertäckning på landsbygden och den andra en låg fibertäckning. Här gjorde vi ett strategiskt urval för att hitta hög respektive låg fibertäckning, men ett slumpvis urval bland de olika kommunerna inom länen som kunde representera dessa egenskaper. Vi frågade kommunerna om hur de valt att jobba med fiberutbyggnaden, hur de samarbetade med byalagen och vad de tyckte var svårt eller lätt i arbetet. Med representanter från byalag handlade intervjufrågorna om vilken roll kommunen haft i deras arbete, vilka som var de största utmaningarna samt vilken hjälp de fått och vilken hjälp de saknat från kommunen.

Vi arrangerade fem tankesmedjor; tre med kommuner med totalt 13 kommundienstämän och två med byalag med sammanlagt nio deltagare. Virtuella tankesmedjor är en form av telefonkonferens och syftade till att skapa konstruktiva dialoger om hur det kommunala arbetet kunde förbättras. Innan tankesmedjorna skickades syntesrapporten ut till deltagarna. Dessutom skickade vi med fyra frågor som baserades på syntesrapporten, som varje deltagare skulle redovisa under tankesmedjan. Följande frågor ställdes:

- *Fråga 1: Känner ni igen er i de möjligheter och svårigheter vi nämnt i byalagens/fiberföreningars respektive kommuners arbete med fiberutbyggnad på landsbygden? Är det något ni vill lägga till?*
- *Fråga 2: Hur känner ni inför kommunens roll i svenska modellen/byalagsmodellen för utbyggnaden av fibernätet?*
- *Fråga 3: Vad krävs från kommunal nivå för att uppnå 90 % bredbandstäckning på 100 Mbit/s.*
- *Fråga 4: Vad anser ni om dessa förslag på verktyg/metoder, fungerar dessa metoder eller finns det några bättre förslag?*

Informanterna fick redovisa sina svar under fem minuter var och därefter följde öppen diskussion där de fick möjlighet att förtydliga sina svar eller ställa frågor till de övriga deltagarna. Efter tankesmedjorna sammanställdes och tolkades resultatet. Tankesmedjorna med kommunerna refereras som VTK och tankesmedjorna med byalagen omnämns som VTB, följt av datum. Begreppet byalag innefattar även fiberföreningar på landsbygden. Kommunernas svar jämfördes med byalagens och likheter och olikheter identifierades. Utifrån detta kunde vi sedan se vad kommuner kan göra för att hjälpa byalagen med fiberutbyggnaden på landsbygden.

4. RESULTAT

4.1 Litteraturstudie

4.1.1 Den svenska modellen för bredband

Med bakgrund i att efterfrågan på digitala välfärdstjänster kommer att öka, kommer även behovet av höghastighetsöverföring att öka. Bredbandsarbetet sker idag på olika nivåer, från EU via det nationella planet till det regionala och slutligen lokala planet. EU har ett mål om att alla ska ha tillgång till bredband med överföringshastighet på 30 Mbit/s år 2020 (SOU2014:21), vilket är mindre ambitiöst än det svenska mål som nämndes i föregående stycke. Det gör ändå att det finns EU-medel att söka för att utveckla bredband och NGA- nät.

Som tidigare nämnt är den "svenska modellen" för bredband att fiberutbyggnaden främst ska ske genom marknadens aktörer. Som en del av den svenska modellen finns "byanätsmodellen" som går ut på att de boende på landsbygden engagerar sig i olika typer av föreningar för att bygga ut där marknaden inte gör det. På detta sätt drivs utbyggnaden lokalt av de som bor på landsbygden, där de går samman för att bygga ut och ansluta sig till fibernätet. Det vanligaste sättet är att gå ihop och bilda en ekonomisk förening och söka projektmedel genom den. De samlar också in intresseanmälningar, planerar dragningen, ordnar med grävningstillstånd och genomför ibland även själva grävningen, administrerar projektet och redovisar till Länsstyrelsen som sedan skickar det vidare till Jordbruksverket. Mellan den nationella bredbandsstrategin och byalagen finns det regionala och lokala planet med länsstyrelser/regioner och kommuner. Arbetet med bredbandsfrågan skiljer sig åt på olika håll i landet; majoriteten av regionerna/länen har bredbandsstrategier och de som inte har arbetar med att ta fram en sådan. Länsstyrelserna har hand om ansökningarna och rapporteringen om stödmedel. Det finns även medel för att tillsätta en bredbandssamordnare som ska fungera som kontaktpunkt och stöd på olika sätt för kommuner och byalag (Näringsdepartementet, 2015).

Vissa kommuner har anställda tjänstemän som arbetar med fiberutbyggnaden under IT- eller planeringsenheten eller som samordnare i olika konstellationer. Andra kommuner hänvisar i större grad till Länsstyrelsen för mer information om hur det går till att söka stöd. Vilken roll kommunerna tar idag ser väldigt olika ut i landet där några prioriterar frågan högt och tillsätter resurser för att arbeta med frågan medan andra tar en mindre roll. Enligt en statlig utredning bör varje kommun ha en bredbandssamordnare som verkar för att olika verksamheter inom kommunen kommunicerar kring och tar hänsyn till bredbandsutbyggnaden i sin verksamhet (SOU2014:21).

4.1.2 Kommuners arbete med fiberutbyggnad på landsbygden

Bland kommunerna i Sverige har de flesta redan en strategi, några håller på att ta fram en och vissa saknar det helt (Bredbandskartan, 2015). Även om det finns en bredbandsstrategi så skiljer de sig i omfattning och i hur aktivt kommuner och län arbetar med frågan. Kommunen har många olika roller i fiberutbyggnaden; markägare, nätägare, de ska nå politiska mål, samt vara samhällsplanerare där de ska företräda allmänna intressen som bredband i översikts- och detaljplaner. Då fiberutbyggnad ska genomföras behöver alla dessa roller inräknas. Alla dessa roller kan både innebära möjligheter och svårigheter med fiberutbyggnaden på landsbygden.

Inledningsvis har kommunen rollen som markägare och genom det kan kommunen lättare påverka hur marken nyttjas för olika ändamål, t ex fiberutbyggnad. Genom att se över avgifter för andra aktörer att gräva på kommunal mark kan kommunen minska kostnaderna och därmed göra det mer lönsamt för andra aktörer att gräva. På så sätt kan de bidra till att tillgången till fiberbredband ökar på kommunens marker utan att de behöver gräva själva. (SOU 2014:21) Vidare kan kommunen vara nätägare. Denna roll ställer krav på kommunen att verka för en god och icke snedvriden konkurrens. Enligt bredbandspolitiken ska marknadens tjänster prioriteras då medborgarnas/kundernas behov ska tillgodoses (PTS-ER-2011:12). Detta innebär att kommunen inte i första hand har ansvaret för byggnation av fiber. Många kommuner kan därför anse att det inte är deras angelägenhet. Detta har resulterat i att marknaden har byggt ut fiber i städerna där kostnaderna är lägre för anläggningen och det är närmare mellan de som ska ansluta. Då landsbygden inte har prioriterats, så har tillgängligheten till höghastighetsbredband blivit mycket liten, i vissa kommuner i princip obefintlig (Bredbandskartan, 2015).

I den senaste versionen av plan- och bygglagen (PBL) från 2011 har kommunen skyldighet att även ta hänsyn till elektronisk kommunikation i översikt- och detaljplan. I regeringens bredbandsstrategi finns även mål om att infrastrukturen ska ingå som en del i kommunernas utvecklings- och planeringsarbete. Detta gör att bredbandsutbyggnaden är en samhällsplaneringsfråga och därför ska behandlas precis som annan infrastruktur (SOU 2014:21). Utöver detta har kommunen som roll att ansöka om stöd till fiberutbyggnaden på landsbygden.

4.1.3 Byalagens arbete

Som tidigare nämnt har byalag och föreningar som arbetar med fiberutbyggnad fått ett stort ansvar inom byanätsmodellen. Det krävs ofta omfattande ideellt arbete för att driva ett fiberprojekt. I detta avsnitt beskriver vi närmare deras arbete i byanätsmodellen.

Byanätsmodellen består av en process som kan delas in i fyra delar:

1. Ta initiativ – de drivande undersöker intresset för fiber och hur projektet kan finansieras, de har kontakt med myndigheter, genomför en förstudie och informerar grannarna om vad som sker.

2. Etablera projekt – en förening skapas där medlemmar skriver under avtal och en projektplan skrivs, finansiering söks och upphandlingar genomförs, i denna fas fattas beslut om hur projektet ska genomföras.
3. Genomför projekt – avtal tecknas med leverantörer och fibernätet byggs, innan det kan användas måste det besiktigas, dokumenteras och slutrapporteras för att få de offentligt sökta stöden.
4. Slutligen skall nätet drivas, det skall försäkras och skyddas på bästa sätt mot stormskador och underhållas, föreningen driver och förvaltar nätet enligt dess stadgar slutligen beslutar föreningen om de ska behålla eller sälja nätet (Byanätsforum, 2015).

Alla dessa stadier ger en överblick över vad som kan krävas för att landsbygden ska få tillgång till höghastighetsbredband.

4.2 Intervjustudie med kommuner och byalag

Utifrån information på kommuners hemsidor och telefonintervjuer har vi urskilt olika engagemangsnivåer hos kommuner angående fiberfrågan. Vissa kommuner prioriterar frågan om fiberutbyggnad på landsbygden väldigt lågt och förlitar sig till att marknaden löser det utan deras inblandning. Ett annat alternativ var att kommuner samarbetar med ett nätbolag. Andra kommuner har precis börjat prioritera frågan och arbetar med att få igång arbetet. Sedan finns det kommuner som har arbetat länge med fiberutbyggnaden och har ett stabilt nät. De två sistnämnda har oftast använt sig av eller ska använda sig av byanätsmodellen, genom att stödja byalag eller privatpersoner som valt att själva bygga ut fiber.

Vidare hade vi telefonintervjuer med byalag, där vi upptäckte vissa gemensamma svårigheter och behov. Uppstartfasen upplevdes vara den svåraste delen av hela genomförandet i projektet och en slags stödfunktion från kommunen efterfrågades. Stödfunktion kan handla om hjälp med pappersarbete i samband med stödansökning och någon med kompetens som kan besvara frågor för att underlätta arbetet under projektets gång.

4.3 Syntesrapport

Resultatet av litteraturstudien och intervjustudierna med kommuner och byalag sammanfogades i en syntesrapport. Där identifierades ett antal möjligheter och svårigheter hos båda parterna och vi utformade även några förslag på verktyg och metoder för kommuners arbete med fiberutbyggnad på landsbygden. De svårigheter och möjligheter för kommunerna nämnde vi tidigare, vilket bestod i att kommunen har många olika roller i arbetet för fiberutbyggnad. Detta gör att kommunen har en stor möjlighet att vara till hjälp för byalagen eller att själva aktivt bygga ut nätet. Hjälpen kan vara i form av stödansökningar, administration, information, ge grävtillstånd, vara kunnigt bollplank osv. Kommunens olika roller är också en utmaning då det kräver mycket samordning mellan olika kommunala avdelningar och de ska undvika att skapa snedvriden konkurrens på marknaden. Byalagen upplevde uppstartsfasen som den mest problematiska och de efterfrågade stöd och information från kommunens håll.

För att underlätta och förbättra kommunens roll i arbetet med fiberutbyggnaden på landsbygden sammanställde vi följande huvudsakliga metoder utifrån våra intervjuer, SOU 2014:21 och Bredbandsguiden (2012).

1. Att ha en anställd som arbetar med bredband, exempelvis en bredbandssamordnare som är aktiv och driver på arbetet.
2. Att bygga upp ett intresse för höghastighetsbredband, aggregera efterfrågan, exempelvis genom att visa på vad man kan använda bredbandet till.
3. Stödja, kommunicera och informera landsbygdsbor när de behöver hjälp med fiberutbyggnad, exempelvis med hur man bildar en förening, göra avtal, och hur de ska söka bidrag och uppföra dialogmöten.
4. Samverka på lokal, regional och nationell nivå för att stimulera engagemang och kunskap samt tillsammans hitta lösningar för att bygga ut bredbandet.
5. Samförläggning och samordning av bredbandskanalisation, för att minska kostnaderna för anläggning av markförlagd infrastruktur.

4.4 Sammanfattning av virtuella tankesmedjor med kommuner

I följande stycke sammanfattar vi tre tankesmedjor med kommuner från olika delar av Sverige. Vi sammanställer resultatet i varje fråga.

Fråga 1: Känner ni igen er i de möjligheter och svårigheter vi nämnt i byalagens/fiberföreningars respektive kommuners arbete med fiberutbyggnad på landsbygden? Är det något ni vill lägga till?

I första frågan angående möjligheter och svårigheter vi nämnt i byalagens respektive kommuners arbete (se metod), kände samtliga kommuner igen sig i syntesrapporten. Man tryckte dock på svårigheterna med fiberutbyggnaden på landsbygden. Det ligger ett mycket stort ansvar på byalagen och det uppfattar kommunerna som problematiskt. Samtidigt upplever några av kommunerna att det även ligger ett stort ansvar på kommunen och det uttrycktes oro över de stora kostnaderna för att utbyggnaden på landsbygden (VTK, 25/11). Några kommuner upplevde det bristerna av kompetens på fiberområdet inom kommunen och berättade att de haft svårigheter att få igång byalag. I två av tankesmedjorna lades stort fokus vid problem med otydliga signaler och tröghet i beslut om regler från Jordbruksverket. De menade att äldre stödsystem från Jordbruksverket varit mer fördelaktig för landsbygden. (VTK, 26/11; VTK, 27/11) Möjligheter som kommunerna tog upp kom lite senare i tankesmedjorna. De berättade om sina planer om fiberutbyggnaden på landsbygden och de uttryckte en positiv inställning till höghastighetsbredband utanför tätorterna. En kommun var positiv till att ha byalag då de vet var man skulle bygga och för att de på ett bra sett kan få till markavtal (VTK, 25/11).

Fråga 2: Hur känner ni inför kommunens roll i svenska modellen/byalagsmodellen för utbyggnaden av fibernätet?

Den andra frågan handlade om kommuners roll i den svenska modellen. I alla tankesmedjor var man överens om att kommunen har en stödjande roll, men det var särskilt framträdande i en av tankesmedjorna (VTK, 25/11). Vad den stödjande rollen innefattar varierade mellan kommunerna i de olika tankesmedjorna. Från att ge information och uppföra möten i uppstartsfasen till hjälp med administration och dokumentation eller hjälp med praktiska och

ekonomiska delar i samband med uppstarten av byalag. Rollen som samordnare lyftes även speciellt i en av tankesmedjorna (VTK, 25/11). Att inkludera fiberutbyggnaden på landsbygden i samhällsplanering genom samförläggning lyftes av flera kommuner i olika tankesmedjor (VTK, 25/11; VTK, 27/11).

Kommunens roll diskuterades vid två tankesmedjor och upplevdes där som tvetydig. De menade att det uppstår en dubbelmoral då regeringen vill att marknaden ska sköta fiberutbyggnaden, samtidigt som de vill att kommunen ska ta hand om sina medborgare. Man riktade även kritik mot att regelverket för bidrag inte är klart från Jordbruksverkets håll, vilket leder till att kommuner inte vet hur de ska arbeta. Detta innebar att kommunerna inte känner sig säkra på hur de ska informera och hjälpa byalagen när det gäller ansökningar om bidrag (VTK, 26/11; VTK, 27/11).

Under tankesmedjorna uttrycktes även en misstro mot byanätsmodellen från vissa kommuner, vilket var särskilt tydligt i två av tankesmedjorna (VTK, 26/11; 27/11). Vi är dock osäkra på om denna inställning berodde på att någon eller vissa personer satte denna negativa ton för resten av deltagarna. De upplevde i alla fall att det svårt att engagera byalag och skapa ett intresse för fiber. Det är en stor kostnad som är svår att motivera när man inte vet vad det kan användas till. Man hade även en kritik mot den svenska modellen för bredband, eftersom marknaden bygger ut i första hand och väljer ibland billigare alternativ med sämre kvalitet. Näten blir då inte lika robusta och säkra. Dessutom kan det bli slarv i byggnationen av fiber då föreningar eller privatpersoner bygger, vilket kan göra att fibern inte blir tillförlitlig i framtiden. (VTK 26/11; VTK 27/11)

Fråga 3: Vad krävs från kommunal nivå för att uppnå 90 % bredbandstäckning på 100 Mbit/s.

Den tredje frågan behandlade vad som krävs på kommunal nivå för att uppnå 90 % bredbandstäckning på 100 Mbit/s. I alla tankesmedjorna var man överens om att det krävdes någon form av förändring för att målet skulle nås. I en tankesmedja var alla kommuner ense om att det behövdes rejäla insatser för att nå 90 % bredbandstäckning. De menade att man behöver fokusera speciellt på landsbygden om de ska nå målet. De hade olika tankar om vad som behövdes göras. En kommun nämnde att de hjälper till med bidragsansökan, sköta dokumentation och administration samt ta in markavtal. De planerar även att göra en kommunal upphandling av fibernät och överta ägandet (VTK, 25/11). I en annan kommun tyckte de främst på samordning och samverkan med nätaktörer samt att göra handlingsplaner och riskanalyser för att tydligt inkludera landsbygden i kommunens planer (VTK, 25/11). Samordningen återkom hos en annan kommun som tryckte på fördelarna med en infrastrukturplan. Denna innefattade bland annat samförläggning av cykelvägar och fiberutbyggnad, som gynnade en ökad utbyggnad av fiber på landsbygden (VTK, 27/11).

En kommun framhävde vikten av en satsning på kommunikation och information till kommuninvånarna för att nå målet (VTK, 27/11). Från en kommun trodde man att det skulle bli svårt att nå 90% då de inte upplevde något intresse för fiber utanför tätorten (VTK, 27/11). Andra kommuner nämnde inte om de trodde de kunde uppnå målet eller inte. I en annan tankesmedja menade kommunerna att de kunde nå målet om vissa förutsättningar uppfylldes men att dessa förutsättningar skiljde sig från kommun till kommun (VTK, 26/11).

Det berodde bland annat på hur marknaden såg ut i kommunen, om byalag startas, om ansökningarna gick igenom, samt om det kommer fram mer finansiering då de upplever att det saknas tillräckliga medel idag. Att det behövs mer kapital för att nå målen återkom flera gånger men poängterades extra tydligt av en kommun (VTK, 27/11).

Man problematiserade även målet om 90% anslutning. I några av kommunerna pratade man istället om 100% anslutning som egna mål för kommunerna men uttryckte oro för kostnaderna för att bygga ut till de sista tio procenten (VTK, 26/11). I två tankesmedjor problematiserades 90% målet genom att fråga vilka de sista procenten det var man skulle prioritera bort. Man diskuterade hur man valt att prioritera och några kommuner sa att de prioritera de fast boende framför fritidsboende (VTK, 26/11; VTK, 27/11). Det uttrycktes även en oro över att de tio procenten skulle drabba lands- och glesbygd och därmed hindra att de får tillgång till infrastrukturen (VTK, 27/11). I den tredje tankesmedjan menade alla kommunerna att det krävdes mer kapital för att nå målen, vilket särskilt poängterades av en kommun (VTK, 27/11). Här tog man upp problematiken med att de sista tio procenten som kommer drabbas och eventuellt inte kan få fiber, vilket riskerar att drabba glesbygden. I alla tankesmedjor uppkom även vikten av att ha en anställd person på kommunen som arbetar med frågan, som en bredbandssamordnare (VTK, 25/11; VTK, 26/11; VTK, 27/11).

Fråga 4: Vad anser ni om dessa förslag på verktyg/metoder, fungerar dessa metoder eller finns det några bättre förslag?

Slutligen gällde den fjärde frågan vad de ansåg om de förslag på verktyg/metoder vi angivit och om de hade andra förslag. I stort sett alla kommuner menade att de förslag på verktyg för kommuner som vi nämnt i syntesrapporten var viktiga (VTK, 25/11; VTK, 26/11; VTK, 27/11). I en tankesmedja framhöll man att den mest centrala metoden var att ha en bredbandssamordnare som arbetar aktivt med frågan på kommunen (VTK, 25/11). I en annan tankesmedja framhävde man stöd till byalagen, samverkan och samförläggning som extra viktiga punkter (VTK, 26/11). Information och kommunikation lyftes som centrala delar i två tankesmedjor vilket de upplevde behövde satsas mer på inom den stötningsfunktion som kommunerna har gentemot byalagen (VTK, 26/11; VTK, 27/11).

Det fanns många kommuner som kom med andra förslag än de vi nämnt i syntesrapporten. Ett av förslagen var att kommunen skulle gå in med en kommunal borgen för byalagen (VTK, 25/11). Vikten av att ha samverkan mellan olika kommuner och med den regionala bredbandskoordinatören för att skapa erfarenhetsutbyte lyftes speciellt av två kommuner. En av kommunerna menade också att det var betydelsefullt med ett bra kontaktnät. Kontakterna mellan kommunerna i länet sågs som särskilt användbart, då deras förutsättningar liknar varandra och ibland har en liknande strategi lyftes också (VTK, 25/11). I en av tankesmedjorna tyckte man att det var viktigt att regelverken för fiberutbyggnad, från Jordbruksverket och Länsstyrelser, blir tydligare så att kommunerna vet vad som gäller. Vidare lyftes vikten av en genomarbetad och tydlig bredbandsstrategi i två av tankesmedjorna, så att fiberutbyggnaden på landsbygden blir en del av samhällsplaneringen. Slutligen framhävdes betydelsen av att ha en arbetsgrupp som jobbar ute i byarna för att få med sig folk inom projekten (VTK, 26/11; VTK, 27/11).

4.5 Sammanfattning av virtuell tankesmedja med byalag

Nedan presenterar vi en sammanfattning av två tankesmedjor med byalag från hela landet. Även detta resultat är sammanställt per fråga (se metod).

Fråga 1: Känner ni igen er i de möjligheter och svårigheter vi nämnt i byalagens/fiberföreningars respektive kommuners arbete med fiberutbyggnad på landsbygden? Är det något ni vill lägga till?

I första frågan angående möjligheter och svårigheter vi nämnt i byalagens respektive kommuners arbete, stämde i stort överens med de möjligheter och svårigheter som beskrevs i syntesrapporten. De många ideella timmarna som läggs ner lyftes i båda tankesmedjorna med byalagen. Ett exempel på mycket ideellt arbete var att effektivisera grävarbetet genom att vara på plats och se till att det inte blev avbrott vilket kan minska kostnaderna för grävning men som samtidigt tar mycket tid (VTB, 26/11). Mycket ideell tid gick även åt till att söka information själva (VTB, 24/11). Informationen i uppstartsfasen upplevdes bristfällig och den som fanns uppfattades tung och svårtillgänglig där mer lokala exempel efterfrågades (VTB, 26/11). En deltagare lyfte att det saknades information om drift och ägande, samt eventuella möjligheter att överlåta eller få ersättning vid överlåtande till kommunen och att detta upplevdes vara ett problematiskt område (VTB, 24/11).

Problem med engagemang hos andra invånare i byarna fördes på tal; svårigheter att sälja in och värva medlemmar som ville ansluta lyftes särskilt (VTB, 26/11). Flera deltagare önskade att kommunen deltar vid informationsmöten och berättar om planer om e-tjänster som e-hälsa osv. Detta skulle kunna vara en del av den lobbying som efterfrågats i syntesrapporten (VTB, 26/11). Vid den ena tankesmedjan poängterades att det kommunala engagemanget och intresset är avgörande för hur samarbetet utvecklas (VTB, 24/11). Vid den andra uttryckte en av deltagarna att sin erfarenhet om att kommunen slutade engagera sig i slutet av projektet (VTB, 26/11).

Betydelsen av kontakter och nätverk togs upp dels genom hur svårt det upplevts att få tag på kartor och adresser till fastighetsägarna i uppstartsfasen. Några deltagare upplevde att de fått för lite hjälp av kommunen medan andra upplevde att kommunen hade varit behjälpliga (VTB, 24/11). Det fanns önskemål om att kommunen borde serva med lantmäteri- och skatteverksuppgifter, vilket kunnat underlätta processen då de fick lägga mycket tid på att få fram uppgifter (VTB, 24/11).

På det juridiska planet togs förfarandet med upphandling upp som ett problem. Man anser att det är orimligt att lekmän sitter och gör sådant som kommuner har hela avdelningar för att se till att det blir rätt. Det kom även fram att en del mindre entreprenörer har haft svårt att lämna anbud och därför endast större företag kunnat vara med (VTB, 24/11). Överlag uttrycktes en stor frustration i båda tankesmedjorna över hur regelverken var utformade och hur det ändrats under projektens gång. Det uttrycktes att de orsakat förseningar, påverkat marknaden negativt och inneburit att de som verkligen behöver stöden i glesbygden inte får tillräckligt (VTB, 26/11).

Fråga 2: Hur känner ni inför kommunens roll i svenska modellen/byalagsmodellen för utbyggnaden av fibernätet?

Den andra frågan handlade om kommuners roll i den svenska modellen. I båda tankesmedjorna riktades det stark kritik mot hur fiberutbyggnaden går till idag. Dels riktades kritik mot att man förlitar sig på marknaden och att denna främst bygger ut i städerna (VTB, 24/11; VTB, 26/11). Dels riktades kritik mot att infrastruktur ska byggas av byalag som saknar kompetens på området. *“För att anlägga infrastruktur krävs kompetens. Det ska inte utföras slumpartat och fläckvis av, i de flesta fall, okunniga amatörer”* (Per-Erik Kihlstedt, VTK, 26/11). Man menar att det är samhället som borde ansvara för utbyggnaden av denna typ av infrastruktur och efterfrågar att den likställs med annan typ av infrastruktur och att ett större ansvar därmed tas centralt. Om det ska byggas ut i den formen som är nu så måste kommunen vara med hela vägen (VTB, 26/11). Att kommunen ska ha huvudansvaret för fiber togs upp av en deltagare som vidare poängterade att det ansvaret även ska gälla landsbygden (VTB, 24/11).

Byalagen anser att kommunen har en avgörande roll i hur lätt eller svårt det är för byalagen att genomföra projektet (VTB, 26/11). Kommunens aktiva agerande är viktigt. I en kommun där de var tidigt ute med att söka stöd och bygga stomnät upplevde deltagare att det underlättat mycket för föreningarna (VTB, 24/11). En deltagare menar att kommuner måste ha som mål att göra det attraktivt att bo i kommunen och tillgång till fiber är en förutsättning för detta; kommunen bör dela in kommunen i olika områden, engagera personer med lokalkännedom, förse dem med en lista med argument och be dem sälja in fiberanslutningar och skriva kontrakt. När de nått tillräckligt många intresserade ska nätet sedan byggas ut i kommunens regi, alternativt att det görs på länsnivå. Man menade att Vingåker kommun, som togs upp i syntesrapporten, arbetat exemplariskt med detta (VTB, 26/11).

I de kommuner där det finns kommunala bolag som har nät kan de ha en stor påverkan på möjligheter att få tillgång till fiber. En deltagare upplevde stora problem i kontakten med det kommunala bolaget och att de hade orimligt dyra anslutningskostnader. Hen valde därför istället att starta ett byalag för utbyggnaden (VTB, 26/11). Under tankesmedjorna nämndes även andra områden där byalagens arbete påverkats av kommunerna, bland annat i samband med bygglov, kontakt med LEADER-grupp, och där samordnare gjort upp med ett företag att bygga ut nätet (VTB, 24/11). Överlag upplevdes kommunens roll väldigt viktig, Bengt säger såhär: *“Just kommunens roll i fiberutbyggnaden måste lyftas upp högt på agendan”* - (Bengt Adlén, VTB, 24/11)

Fråga 3: Vad krävs från kommunal nivå för att uppnå 90 % bredbandstäckning på 100 Mbit/s.

Den tredje frågan behandlade vad som krävs på kommunal nivå för att uppnå 90 % bredbandstäckning på 100 Mbit/s. På denna fråga gav inte byalagen något uttryckligt svar.

Fråga 4: Vad anser ni om dessa förslag på verktyg/metoder, fungerar dessa metoder eller finns det några bättre förslag?

Slutligen gällde den fjärde frågan vad de ansåg om de förslag på verktyg/metoder vi angivit och om de hade andra förslag. De flesta är överens om att det krävs en heltidsanställd bredbandssamordnare i kommunen som ska vara driven och aktiv och hjälpa byalagen med arbetet. En av deltagarna hade erfarenhet av att det funnits kortare projektanställningar

men att de inte gjorde vad de skulle, t ex svara på mejl. Den efterfrågade istället fler som jobbade med fiber på heltid och som hade vilja att jobba på landsbygden och inte bara i tätorterna (VTB, 24/11). En deltagare menade att det inte finns anledning att ha någon bredbandssamordnare, hans erfarenhet var att bredbandssamordnaren var ytterligare en byråkrat som förhindrade arbetet (VTB, 26/11). Byalagen föreslog att bredbandssamordnaren på kommunen skulle kunna bygga upp intresse och sprida information om vad som i framtiden kan erbjudas i tjänsteväg via internet, som e-hälsa mm. Genom att skapa ett större intresse för att ansluta sig till fibern skulle byalagens arbete underlättas avsevärt.

Samförläggning kom upp i båda tankesmedjorna, dels ett samarbete med kommun men även ett avslutat och ett planerat med Vattenfall vilka minskar dragningskostnaderna. Däremot verkade det inte som att det är vanligt förekommande. En av deltagarna lyfte att kommunen bör förbereda samverkan och ge förslag på anslutningspunkter med kommunens nät (VTB, 24/11). Kommunen kan, i rollen av markägare, vara behjälplig med tillstånd till grävning vid kommunala vägar och andra ytor vilket en av deltagarna lyfte (VTB, 26/11).

Flera deltagare under båda tankesmedjorna efterfrågade hjälp med adresser från kommunen. En deltagare hade fått mycket hjälp med kartor och adresser från kommunen och berättade att det underlättat mycket. Andra berättade om krångel i samband med framskaffandet av dessa.

Ett verktyg som inte tagits upp i syntesrapporten men som kom upp under tankesmedjorna med båda byalagsgrupperna var kommunal borgen för att underlätta för föreningar att få kredit hos banken. Två av deltagarna berättade om att denna hjälp finns i deras kommuner medan de flesta övriga efterfrågade detta då finansieringen varit problematiskt i flera fall.

Båda tankesmedjorna poängterade att kommunens stöd är väldigt viktigt och efterfrågar en roll där kommunen ger en helhetsbild. Flera upplevde idag att kommunen var aktiv i början men sedan inte hjälpte dem lika mycket i projektets senare skeden. Istället önskade man en person på kommunen som kunde finnas med under hela processen och ge relevant hjälp i de situationer som kan uppkomma (VTB, 24/11). I början vill de ha tydligare information om vad det innebär att driva projekt, mer än det som finns idag, samt ha stöttning under projektets gång. I helhetsbilden kan kommunen även bidra med att hjälpa föreningen informera om möjligheter efter projektets slut, med drift, underhåll och eventuell överlåtelse/försäljning.

Några deltagare menar att det är svårt för en liten förening att förhandla med stora företag och entreprenörer och att kommunerna här kunde hjälpa till med sina erfarenheter på området (VTB, 26/11). Ett annat område där kommunen skulle kunna hjälpa föreningarna är vid upphandling då detta är problematiskt för många föreningar (VTB, 24/11; VTB, 26/11). Kommunen, med planeringskompetens, och en geografisk helhetsbild skulle kunna bidra med att dela in kommunen i fiberområden för att undvika att någon hamnar mellan två upptagningsområden. De kan också sammanföra föreningar som byggt färdigt så de kan samarbeta i förvaltningsfasen för att minska antalet arbetstimmar. Då behöver de även rutiner för anslutning av nya medlemmar, underhåll och felavhjälpande underhåll osv vilket kommuner även kan hjälpa dem utveckla (VTB, 26/11).

5. DISKUSSION

I följande text diskuterar vi hur kommuner kan arbeta för att öka fiberutbyggnaden på landsbygden. För att kunna göra detta, gör vi en analys av resultaten från tankesmedjorna med kommuner och byalag. Vi inleder diskussionen med en reflektion över likheter och skillnader mellan tankesmedjorna från kommuner och byalag. Därefter sammanställer vi de förslag som uppkommit om hur kommuner kan arbeta för att öka fiberutbyggnaden på landsbygden. Vi avslutar med att sammanfatta de viktigaste slutsatserna från diskussionen.

I den första frågan angående svårigheter och möjligheter för fiberutbyggnaden på landsbygden rådde det enighet hos deltagare som kände igen sig i problem och möjligheter som beskrivits i syntesrapporten, se bilaga 1. Vi la även märke till att de fler svårigheter än möjligheter nämndes. De huvudsakliga svårigheter som både kommuner och byalag var överens om var att kommuners roll är central i processen och att kommuners skiftande kompetens och engagemang i frågan var en viktig faktor. Båda grupperna uttryckte även att det var svårt att värva potentiella medlemmar och få dem att vilja ansluta till byalagen. Ett annat återkommande tema var lagar och regler. Där uttrycktes frustration över att regelverken kring bidragsansökningar inte gav det resultat som avsetts. Kommunerna tyckte även att de ständiga förändringarna skapade förvirring kring vad som gäller.

Vidare upptäckte vi vissa skillnader mellan kommuner och byalag. Byalagen tryckte på svårigheterna med information, att de behövde hitta mycket information själva och att den information som fanns var otillräcklig. En annan svårighet de upplevde var att ett fiberprojekt övergår i företagande. En del byalag kan tänka sig att bygga ut fibern som ett projekt men är inte intresserade av att äga och underhålla nätet. Kommunerna å andra sidan ansåg att det låg ett stort ansvar på dem och uttryckte en oro över att kostnaderna för utbyggnationen på landsbygden var höga.

Återkommande för många av dessa problem är bristen på kommunikation och samverkan; det finns idag ett glapp mellan de olika aktörerna. Regeringen har ett ambitiöst mål på bredbandsfronten och alla parter anser kommunernas agerande vara väldigt viktigt. Samtidigt upplevs kommuners kompetens och engagemang skiftande. Om målet är viktigt och kommunerna är centrala för att det ska uppnås måste alla kommuner inse detta och kunna få tillgång till den kunskap som finns. Flera kommunrepresentanter uttryckte en stark vilja att hjälpa byalagen med stöd och information men upplevde samtidigt att de själva hade svårigheter med att få tag på denna information. Otydlighet i flera led komplicerar utbyggnadsförfarandet och bättre rutiner kring hur detta kan lösas behövs för att underlätta arbetet. Deltagarna från kommunerna uttryckte också att mycket ansvar låg på dem men att de upplevde att det saknades medel för att de skulle kunna uppfylla det ansvaret. En tydlig och effektiv kommunikation kan dessutom underlätta värvandet av landsbygdsbor i fibernät, där konkreta fördelar kan lyftas (KK-stiftelsen, 2007). Om man från centralt håll, som regeringen, ger tydliga signaler till allmänheten om att det är viktigt med fiberbredbandets utbyggnad skulle det underlätta för de som arbetar för frågan lokalt. Goda exempel som uppkommit under tankesmedjorna har poängterat en aktiv roll i förhandling och nätverkande vilket underlättas av en god kommunikation.

Vidare analyserar vi likheter och skillnader i den andra frågan om vilken roll kommuner har i den svenska modellen. Den största likheten låg i både kommuners och byalagens kritik mot den svenska modellen och byanätsmodellen. Båda tyckte att det låg för mycket ansvar på byalagen och att det var problematiskt med att marknaden skulle sköta fiberutbyggnaden. Kritiken skilde sig dock något åt. Kommunerna framhöll att fiberutbyggnaden inte blev tillräckligt säker och robust, eftersom okvalificerade privatpersoner eller föreningar inte hade den kompetens som krävdes. Även byalagen tyckte att de inte hade tillräcklig kompetens.

Byalagen däremot tryckte på problematiken med att ansvaret för fiberutbyggnad på landsbygden läggs på föreningar. De uttryckte att det ansvaret borde ligga på staten och/eller kommuner. De tyckte att det borde likställas med annan infrastruktur som samhället sköter. Byalagen hade även en kritik mot att marknaden ska bygga IT-infrastrukturen, vilket gör att fiberbroadband mestadels byggs i tätorter och inte på landsbygden. Inom två av tankesmedjorna för kommuner hade man även en kritik mot marknaden ska sköta fiberutbyggnaden. De menade att detta skapade en tvetydig roll för kommunerna, då de ska ta hand om sina kommuninvånare och nå 90 % bredbandstäckning samtidigt som marknaden ska sköta fiberutbyggnaden.

Skillnaderna låg i att byalagen och kommunerna hade olika åsikter om hur mycket ansvar kommunerna skulle ta. Byalagen var väldigt tydliga på att kommunen ska ta en stor roll under hela fiberprojektet och helst också efteråt med underhåll. Det var många som gav exempel på att Vingåkers kommun var väldigt bra, som hade tagit ett övergripande ansvar för fiberutbyggnaden i både tätort och landsbygd. Kommunerna däremot tyckte olika i hur mycket ansvar som de skulle ta. Vissa kommuner ansåg att det var viktigast att enbart vara en stötningsfunktion med mindre omfattande stöd och att byalagen utför det huvudsakliga arbetet. Många andra kommuner tyckte det var viktigt att vara med och stötta under hela processen och ta mer ansvar. Det fanns alltså en vilja från kommuner att ta mer ansvar, men samtidigt så menade många att de inte kunde det i nuläget på grund av Jordbruksverkets tvetydiga regler och på grund av konkurrenskravet i den svenska modellen. Utifrån detta kan vi ändå se en likhet i att det finns en vilja hos både byalag och kommuner att kommunerna borde ta mer ansvar för fiberutbyggnaden. Dessa likheter i kritiken mot den svenska modellen och byanätsmodellen och viljan i att kommunerna ska ta mer ansvar, visar på hur den svenska modellen för fiberutbyggnad är problematisk både för kommuner och landsbygdsbor. Vi tolkar det som att en problematik i den svenska modellen kan vara att den är otydlig i vilken roll kommunen ska ta. Målet om 90 % är specifikt, men det finns ingen tydlig plan för rollfördelning. Det visar på att det finns behov av bättre kommunikation och ge rätt information som är anpassad till målgruppen.

Den tredje frågan handlade om huruvida man trodde att kommunen kunde uppnå målet om 90 % bredbandstäckning om 100 Mbit/s. En klar skillnad mellan kommuners och byalags synsätt på regeringens mål var att kommunerna engagerade sig för regeringens mål, medan byalagen knappast berörde frågan. Detta är kanske inte särskilt anmärkningsvärt, eftersom byalagen främst bryr sig om att deras bygd får bredband - inte om 90 % av kommunen får det. Kommunen å andra sidan är skyldig att sträva mot att nå målet. Kommunerna uttryckte också en oro för att delar av lands- eller glesbygd skulle drabbas av att bli de 10 procenten som inte inkluderades i 90 %-målet. Ytterligare en problematik ligger i att det blir svårt att nå

målet för kommunerna då marknaden förväntas göra det, men marknaden är inte intresserad av att nå målet. Vem som bär ansvaret för att målet ska uppnås är otydligt i dagens läge. Att de som bor på landsbygden tvingas ta ett stort eget ansvar för utbyggnaden och att målet inte är satt till 100% täckning riskerar att leda till att alla inte kan delta på samma villkor i samhället. Om infrastrukturen som finns i samhället inte är tillgänglig för alla kan detta leda till ett utanförskap i samhället, vilket gör fibertillgång till en demokratifråga.

Vad gäller sista frågan om verktyg och metoder för kommuners arbete med fiberutbyggnad på landsbygden så höll både byalag och kommuner med om våra förslag på verktyg och metoder för bredbandsutbyggnaden. Majoriteten av deltagarna ansåg att det är viktigt med en bredbandssamordnare som aktivt jobbar med fiberfrågan på landsbygden och stöttar byalagen under hela processen. Vi tror att bredbandssamordnaren är en möjlighet att få den helhetsbild som byalagen efterfrågar och att hen samtidigt kan ha en viktig funktion i att inhämta och vidareförmedla kunskap i ett nätverk med bredbandssamordnare. Att den personen har bra kontakt med byalagen och är en engagerad person upplevs som betydelsefullt, samt att hen utrustas med de verktyg som behövs för att göra ett bra jobb.

Under tankesmedjorna framkom flera olika förslag som inte uppmärksammats i syntesrapporten, främst från byalagen. Dessa var följande:

1. Att kommunen bidrar med stöttning och hjälp under hela processen. I början vill de ha tydligare information om vad det innebär att driva projekt, mer än det som finns idag, samt ha stöttning under projektets gång. Att informera om möjligheter efter projektets slut, med drift, underhåll och eventuell överlåtelse/försäljning.
2. Att kommunen går in som borgensman när föreningarna söker lån hos banken var en av dessa som lyftes av båda parter.
3. Att ha god samverkan mellan andra kommuner i länet och regionala bredbandskoordinatorer. Detta kunde vara betydelsefullt främst för kommundienstmän som behövde mer kunskap om hur man arbetar med fiberfrågan.
4. Att kommunen har en genomarbetad och tydlig bredbandsstrategi för att på så sätt få in fiberutbyggnaden på landsbygden som en del av samhällsplaneringen.
5. Att på kommunen ha ett bra och kunnigt kontaktnät.
6. Att kommuner hjälper till med adresser och skatteuppgifter.
7. Att kommuner stödjer byalag vid förhandlingar med entreprenörer kring grävning och upphandling. Denna kompetens finns ofta inom kommuner, det skulle förenkla för byalagen
8. Att kommunen kan bidra med att inkludera alla hushåll när föreningar bildas, när två grannbyar bildar föreningar kan kommunen slå ihop dem till en stor för att minska risken för att hushåll glöms bort, så kallade vita fläckar. Kommuner har ofta en bättre överblick än byalag om vilka fastigheter som skulle behöva höghastighetsbredband.
9. Att kommunen fungerar som ett så kallat "kunnigt bollplank" som de kan diskutera frågor direkt med, som exempelvis bredbandssamordnaren. Detta skulle minska risken för att projekten stannar upp, för att hindra utökade kostnader.

Överlag fann vi att de engagerade deltagarna från byalagen bidrog med fler förslag, vilket visar på att det finns ett stort engagemang och erfarenhet av problemlösning hos de som

arbetat med frågorna. Det visar också på att de har ett stort behov av hjälp och vet exakt vad de behöver, eftersom de drabbas. Vi upplevde inte att dessa kommit fram innan och att de utgör en stor potential som idag inte nyttjas fullt ut. Under tankesmedjorna fanns ett stort intresse att dela med sig och lyssna på andra vilket visar på ett behov av att träffas och diskutera dessa frågor mer. Idag är de som arbetar med dessa frågor relativt isolerade från varandra. Ett forum för samverkan för byalagen och spridning av idéer, koncept och kunskap tror vi kan vara till stor hjälp och leda arbetet framåt.

6. SLUTSATSER

Det finns svårigheter för kommuner och byalag med att bygga ut fiber på landsbygden och en huvudsaklig anledning var problematiken med den svenska modellen och byanätsmodellen. Att marknaden har en prioriterad roll för fiberutbyggnaden har bidragit till en minskad fiberutbyggnad på landsbygden. Kommuners roll i den svenska modellen visade även på att den skapade en tvetydig roll för dem, i och med att rollfördelningen inte är tydlig. Det har även gjort att byalagen behöver ta en oerhört stor roll, som de gärna vill minska och få avhjälpning på olika sätt. Detta kunde vi se i den sista frågan på förslag på verktyg och metoder, där byalagen hade en uppsjö av förslag på hur kommunen kunde hjälpa dem och ta en större roll i fiberutbyggnaden. Kommunerna visade också att de hade en vilja att ta mer ansvar för fiberutbyggnaden på landsbygden, men där utgjorde främst Jordbruksverkets regelverk ett hinder. Detta visar på att det inte bara är kommuners ansvar att underlätta för byalag, utan även nationella myndigheter som Jordbruksverket. Trots problematiken med regelverken, så hindrar det dem inte helt från att arbeta med de förslag som vi har tagit fram tillsammans med kommuner och byalag från hela Sverige. De olika svårigheterna tolkade vi även som en bristande förmåga av kommunikation och samverkan mellan kommuner, byalag och nationell nivå. En tydlig och effektiv kommunikation mellan dessa aktörer skulle förenkla fiberbyggnaden, genom att värvandet av medlemmar skulle bli lättare och utbyggnadsprocessen skulle ske smidigare. Det har även visat sig att en aktiv och god kommunikation och samverkan mellan kommuner och byalag har underlättat fiberutbyggnaden på landsbygden. För att en levande landsbygd ska kunna bibehållas, så är kommunens aktiva roll i fiberutbyggnad på landsbygden avgörande.

7. STUDIENS TROVÄRDIGHET OCH FÖRSLAG PÅ ÄMNEN FÖR VIDARE STUDIER

Under studiens gång har vi identifierat några saker som påverkat resultatet. En av dessa saker är vilka kommuner som valt att delta vid tankesmedjan. Under litteraturstudien och intervjuerna såg vi att engagemanget hos kommunerna varierade, men under tankesmedjan upplevde vi istället att mestadels representanter från de mer engagerade kommunerna deltog. Detta kan bero på att de som är engagerade i fiberutbyggnad var mer intresserade att delta, medan andra kommuner som inte riktigt prioriterar frågan inte heller prioriterar deltagande i en tankesmedja i det ämnet. Vi har undersökt hur den kommunala rollen påverkar utbyggnaden och strävat efter att komma fram till förbättringsmöjligheter. Därför borde detta snarare ha bidragit till att vi fått ett urval av de kommuner med större erfarenhet och engagemang, vilket därför gett oss bättre insikt i vad som varit problematiskt och vad som kan förbättras. Vi upplever att det kan ha varit så att de mer engagerade kommunerna deltagit men anser snarare att detta

Fler representanter från kommuner deltog vid tankesmedjorna än från byalag vilket kan påverka studien. Vi upplever dock att byalagen som var med var aktiva, kom med många förslag och att syftet därför ändå uppnåts. Deltagarna vid tankesmedjorna hade en god geografisk spridning i landet med representanter från Lund i söder till Luleå i norr.

Tankesmedjorna har tjänat som det primära materialet för våra analyser, medan telefonintervjuerna och litteraturstudierna bidragit med en bakgrund och förståelse. Det bakgrundsmaterial vi tog fram i syntesrapporten har bekräftats genom tankesmedjorna och analysen av tankesmedjorna har gjorts med förståelsen vi skapade oss under litteraturstudier och telefonintervjuer. Detta arbetssätt har gett analysen en bredare grund där vi kunnat bekräfta och ifrågasätta det som framkommit i varje del med hjälp av de andra delarna i arbetet. I och med tankesmedjornas upplägg, med presentation och sedan fri diskussion finns en risk att en person sätter tonen för vad som diskuteras och att detta kan styra resultatet. Genom att ge deltagarna syntesrapporten och frågorna i förväg möjliggjorde vi för deltagarna att förbereda sina tankar och minska risken för detta. Att genomföra flera tankesmedjor och sedan jämföra dem gör också att resultatet blir mer representativt och vi har möjlighet att få syn på fler skiljaktiga meningar. Detta anser vi har höjt trovärdigheten i vårt arbete.

Under studien uppkom flera intressanta ämnen att undersöka vidare. En jämförelse med bredbandsutbyggnaden i andra länder skulle vara intressant med bakgrund i den kritik som framkommit mot den svenska modellen. Att vidare undersöka behovet av att dela sina erfarenheter är intressant då vi upplever att många efterfrågar en fysiskt närvarande person att prata med för att dela sina erfarenheter. Variationer av kvaliteten på näten som uppstår genom att de är ideell kraft som driver projekten och hur detta påverkar nätens stabilitet och hållbarhet har stor betydelse för den faktiska nyttan av fibern i framtiden och är därför viktigt att undersöka. Slutligen är regioners roll i områden med små kommuner som saknar resurser att själva arbeta med frågan en fråga som kan undersökas vidare.

8. REFERENSER

Tryckt material

Regeringskansliet (2009). *Bredbandsstrategi för Sverige*. Diarienummer: N2009/8317/ITP [Elektronisk] Tillgänglig: <<http://www.regeringen.se/contentassets/5a2872db2182439cb18d2eef5eeb7125/bredbandsstrategi-for-sverige>> 07-12-2015

PTS' webbsida: Bredbandskartan (2015): [Elektronisk] Tillgänglig: <<http://bredbandskartan.pts.se/>> 08-12-2015

Bredbandsforum (2013). *Bredband på landsbygden*. [Elektronisk] Tillgänglig: <www.bredbandivarldsklass.se/Global/Dokument/Bredband-landsbygden-lowres.pdf> 08-12-2015

Bryman, A. & Bell, E. (2013). *Företagsekonomiska forskningsmetoder*. 2. uppl. Stockholm:

Liber AB

Byanätsforum (2015). [Elektronisk] Tillgänglig:
<<http://bredbandsforum.se/Byanatsforum/processkarta/>> 08-12-2015

KK- stiftelsen (2007). *Kommunikationsplanering - Hur gör man?*. ISSN 1652-5213.
[Elektronisk] Tillgänglig:
<<http://www.kks.se/om/SiteAssets/SitePages/Material%20för%20projekt/handbok-kommunikationsplanering-2007-publ.pdf>> 09-12-2015

PTS. Arwinge, V. Sandman M. Hammarstedt, R. (2011). *Goda exempel på kommunalt agerande inom bredbandsområdet*. PTS-ER-2011:12. [Elektronisk] Tillgänglig:
<<https://www.pts.se/upload/Rapporter/Internet/2011/2011-12-goda-exempel-kommunalt-agerande-bredbandsområdet-110428.pdf>> 01-12-2015

Näringsdepartementet (2015). *Uppdrag respektive erbjudande om regionala bredbandskoordinatorer*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <
<http://www.bredbandsforum.se/Global/Dokument/Bredbandskoordinatorer/Uppdrag%20respektive%20erbjudande%20om%20regionala%20bredbandskoordinatorer.pdf>> 28-11-2015

SOU 2014:21. *Bredband för Sverige in i framtiden*. [Elektronisk]. Tillgänglig: <
<http://www.regeringen.se/contentassets/04549cddabe64f459f41da97221aa82d/bredband-for-sverige-in-i-framtiden-sou-201421>> 28-11-2015

Otryckt material

VTB, 24/11. Virtuellt Tankesmedja med Byalag 24-11-2015. Deltagare: Bengt Adlén Förängsudden Fiber Ekonomisk Förening, Claes Bergqvist aktiv i lokala utvecklingsgrupper som samordnare och rådgivare, Helene Hellström Oxätra-Åkerlänna Utveckling AB, Håkan Jutterdal Vökby bredband, Kjell Karlsson samordnare i Norberg och Fagersta kommun engagerad i byalag, Johnny Svensson Nordmarkens Fiber Förening.

VTB, 26/11. Virtuellt Tankesmedja med Byalag 26-11-2015. Deltagare: Mats Lindeberg Runmarö Bredband, Per-Erik Kihlstedt Nybergets fiber ekonomisk förening, Thomas Hoonk Fiber i Vad.

VTK, 25/11. Virtuellt Tankesmedja med Kommuner 25-11-2015. Deltagare: Britta Duve-Hansen Lund Kommun, Ann-Louise Hansson Strömsund Kommun, Hans Magnusson Höörs Kommun, Matz Persson Markaryd Kommun.

VTK, 26/11. Virtuellt Tankesmedja med Kommuner 26-11-2015. Deltagare: Curt Tyrberg Oskarshamn Kommun, Magnus Hedgården Gagnef Kommun, Mats Wemmenborn Kristianstad Kommun, Tony Flink Rättvik & Leksands Kommun.

VTK, 27/11. Virtuellt Tankesmedja med Kommuner 27-11-2015. Deltagare: Glenn Gustafsson Ydre Kommun, Daniel Hindrikson Bjuv Kommun, Oscar Olsson Nykvarn Kommun, Cathrine

Rolen & Johanna Nilsson Sollefteå Kommun, Jan Unga Luleå Kommun, Pär Wikström Vansbro Kommun.

9. BILAGA 1

Syntesrapport.

Syntesrapport - Fiber till landsbygden

Inledning

Denna rapport är ett underlag för den kommande virtuella tankesmedjan om kommuners arbete med fiberutbyggnad på landsbygden. Syftet med det här arbetet är inledningsvis att ge tankesmedjans deltagare en gemensam utgångspunkt för hur läget för fiberutbyggnaden ser ut på Sveriges landsbygder. Utifrån detta hoppas vi väcka tankar hos Er deltagare om hur kommuner arbetar med bredband på landsbygden och om det på något sätt kan förbättras för att öka tillgången till fiber-bredband på landsbygden.

Rapporten består av två huvudsakliga delar; dels hur byalag/fiberföreningar arbetar med fiberutbyggnad och dels hur kommuner verkar för det. Vi presenterar båda parternas perspektiv genom det intervjumaterial vi samlat in, samt information från hemsidor och rapporter. Utifrån detta redogör vi för hur kommuner kan utveckla sitt arbete för att öka samarbetet och fiberutbyggnaden på landsbygden.

Fiberns betydelse för landsbygden

Med bakgrund i att efterfrågan på digitala välfärdstjänster, såsom skola, vård och omsorg ständigt ökar, kommer även behovet av höghastighetsöverföring att öka (SOU 2014:21). För att dessa ska fungera på ett tillfredställande sätt behöver anslutningen vara snabb. *Den svenska modellen* eller *byalagsmodellen* för bredband går i princip ut på att utbyggnaden ska ske genom marknadens aktörer. Där marknaden inte är villig att investera finns det möjlighet för de boende att organisera sig i byalag och söka stödmedel för att själva se till att ansluta till fibernätet. Av bredbandskartan kan vi utläsa att tillgången i de flesta kommuner är större i tätorterna än på landsbygden där avstånden mellan hushållen gör att marknaden inte velat påbörja arbetet. Den orättvisa fördelningen är utgångspunkten för vår studie.

I "Bredbandsstrategi för Sverige" skriver regeringen att 90% av hushåll och företag bör ha tillgång till bredband med minst 100 Mbit/s år 2020 för att fullt utnyttja digitaliseringens möjligheter. Då utbyggnaden ofta börjar i tätorterna riskerar de sista 10 procenten som inte inkluderas i detta mål att vara på landsbygden vilket är oroande. Utvecklingen går mot att den fysiska tillgången till service minskar snabbt i hela landet och ännu snabbare på landsbygden. Därför är troligen fiberns möjligheter för dessa servicetjänster ännu viktigare på landsbygden än i städerna. Majoriteten av den gröna sektorn, med lantbruk, livsmedelsförädling, energiproduktion, naturturism, osv drivs av småföretagare eller den ideella sektorn. För att dessa ska överleva och utvecklas är bredbandstillgång en avgörande faktor i kontakter med myndigheter, kunder och leverantörer (SOU 2014:21). Om vi vill verka för ett lönsamt lantbruk, en hållbar matproduktion, förnyelsebar energi och att landsbygdsborna får samma möjlighet till en utvecklad skola, omsorg och sjukvård som städerna, behöver mer fiber byggas ut på landsbygden! Kommunen spelar här en avgörande roll för att denna fiberutbyggnad ska komma till stånd.

Om byalagens/fiberföreningarnas perspektiv

I följande text beskriver vi byalagens/ fiberföreningarnas perspektiv på fiberutbyggnaden på landsbygden utifrån Bredbandsforums enkät "Perspektiv byanät" och egna telefonintervjuer. Enkäten besvarades av 384 personer och den beskriver hur byalag/fiberföreningar upplevt bredbandsutbyggnaden. Antalet timmar av ideellt nedlagd tid varierade bland byalagen. Vissa kunde påbörja och avsluta sina projekt på 3000-5000 timmar, andra spenderade upp till 3000 timmar enbart på uppstartsfasen. Byanätsmodellen kräver många inblandade aktörer där Jordbruksverket har det sammanhållande ansvaret, Länsstyrelsen handlägger och frågor skickas ofta till kommuner, marknadsaktörer och stadsnät, enkäten visade att svaret på samma fråga kunde skilja sig mellan aktörerna.

De vanligaste utmaningarna visade sig vara att få tillräckligt engagemang för byanätsprocessen hos andra boende i byarna, lokalisera en projektledare, samt att få medlemmar att bidra med eget arbete. Andra problem i arbetet ansågs vara kommuners och marknadsaktörers bristande engagemang samt budget och stödprocessen.

Byanätsmodellen kräver att de engagerade aktivt söker kunskapen som behövs för att driva projekten, de områden som föreningarna upplevde sig ha goda kunskaper om var föreningsteknik och ekonomi. Enkäten visade att byalagen var positivt inställda till projektformen men ville se ett ökat samarbete med kommuner och marknadsaktörer. En stor efterfrågan på rådgivning hittades inom områden som juridik, opinionsbildning/lobbying, teknik, kontakt/nätverk, allmän information om byanätsmodellen, ekonomi och försäkringar samt utveckling och förvaltning av byanäten. Man efterfrågar ett kunnigt bollplank att diskutera eventuella problem med.

Våra telefonintervjuer med byalag visade att ett upplägg som uppskattats var att Länsstyrelsen ordnade ett möte med alla inblandade i ett fiberprojekt så de kunde rita om kartor med alla instanser och godkänna direkt. Ett problem som vi fått höra om är att blanketter från kommuner och Jordbruksverket ändrades under projektens gång vilket kunde försvåra pappersarbetet ytterligare. Uppstartsfasen upplevdes som den svåraste där byalagen efterfrågar bidragande hjälp från kommunen med mallar, administration, stödansökningar, vägledning och guidning i projektet. Byalagen vill i nuläget ha en stödfunktion i form av ett kunnigt bollplank som kan ge snabba och korrekta svar så projekt inte behöver stå still i onödan.

Om kommunalt arbete med fiberutbyggnad

Kommunen har många olika roller i fiberutbyggnaden; markägare, nätägare, nå politiska mål, samt vara samhällsplanerare där de ska företräda allmänna intressen som bredband i översikts- och detaljplaner (SOU 2014:21). Då fiberutbyggnad ska genomföras behöver alla dessa roller inräknas. Det är därför ingen enkel uppgift som ligger på kommunernas bord.

Inledningsvis har kommunen rollen som markägare och genom det kan kommunen lättare påverka hur marken nyttjas för olika ändamål, som fiberutbyggnad. Kommunernas ägor består mestadels av tätorten och på landsbygden ägs markerna ofta av privatpersoner. Genom att se över avgifter för andra aktörer att gräva på kommunal mark kan kommunen göra det mer lönsamt för andra aktörer att gräva och därmed bidra till att öka tillgången (SOU 2014:21). Vidare kan kommunen vara nätägare. Denna roll ställer krav på kommunen att verka för en god och icke snedvriden konkurrens. Enligt bredbandspolitiken ska marknadens tjänster prioriteras då medborgarnas/kundernas behov ska tillgodoses (PTS-ER-2011:12). Detta innebär att kommunen inte i första hand har ansvaret för byggnation av fiber. Många kommuner kan därför anse att det inte är deras angelägenhet. Detta har resulterat i att marknaden har byggt ut fiber i städerna, där kostnaderna är lägre för anläggningen och fler anslutningar. Då landsbygden inte har prioriterats, så har tillgängligheten till höghastighetsbredband blivit mycket liten, om än obefintlig i vissa kommuner (www.bredbandskartan.se).

I den senaste versionen av plan- och bygglagen(PBL) från 2011 har kommunen skyldighet att även ta hänsyn till elektronisk kommunikation i översikt- och detaljplan. I regeringens bredbandsstrategi finns även mål om att infrastrukturen ska ingå som en del i kommunernas utvecklings- och planeringsarbete. Detta gör att bredbandsutbyggnaden är en samhällsplaneringsfråga och därför ska behandlas precis som annan infrastruktur (SOU 2014:21). Kommunen har även rollen att ansöka om stöd till fiberutbyggnad på landsbygden. De kan dels söka stöd för att bygga ut stamnät till byalagagen/fiberföreningarna, men också hjälpa byalag att söka bidrag till deras fiberprojekt.

Fiberutbyggnaden på landsbygden skiljer sig mycket åt från kommun till kommun. Detta beror naturligtvis på vad varje enskild kommun har för förutsättningar och tillgångar. I intervjuerna framkom även att attityder till behovet av höghastighetsbredband och till landsbygdsutveckling påverkar fiberutbyggnaden. Detta kommer vi visa på i nästa stycke.

Om kommuners perspektiv

Under projektets gång har nio stycken telefonintervjuer gjorts med ett slumpmässigt urval av kommunala tjänstemän som arbetar med bredbandsfrågan. Intervjuerna har skett med en geografisk spridning i hela Sverige för att skapa en så bra helhetsbild som möjligt. Frågorna har kretsat kring hur kommuner jobbar med bredband på landsbygden och svårigheter samt möjligheter i det arbetet.

Med hjälp av fakta från kommuners hemsidor och de olika intervjuunderlagen kan vi urskilja fyra övergripande kategorier av kommuner när det gäller bredbandsfrågan. Den första är kommuner som inte tar åt sig något ansvar eller prioriterar frågan utan låter ett annat bolag ta hand om utgrävningen och bredbandsfrågan. Dessa bolag kan till exempel vara ett privatägt bolag eller ett kommunalt dotterbolag. Den andra kategorin handlar om kommuner som har ett samarbete med ett bolag och delar på ansvaret angående bredbandsfrågan, frågan är då oftast prioriterad på kommunen och kompetensen är bred. Den tredje kategorin handlar om kommuner som har börjat prioritera frågan och nyligen fått upp ögonen för detta ämne. Dessa har precis fått en bra bredbandsstrategi och frågan är aktuell eller påbörjad angående utbyggnaden av fiber på landsbygden. Den sista kategorin är kommuner som har prioriterat frågan under en längre tid, dessa kommuner har redan grävt ut ett stabilt fibernät på landsbygden och fortsätter öka sin utbredning. De sista två kategorierna har oftast använt sig eller ska använda sig av byalagsmodellen, det vill säga genom att stödja byalag, fiberföreningar eller privatpersoner som valt att själva bygga ut fiber.

Goda exempel på kommunalt arbete

Genom vissa av intervjuerna har vi kunnat hitta några kommuner vi anser jobbat bra och effektivt med utbyggnaden av fiber på landsbygden. Ett av dessa är Sunne kommun som har en god utbredning av fiber på landsbygden, över 50 %. Kommunen har hög kompetens inom ämnet och har en person inom IT och en landsbygdsutvecklare som har jobbat med bredbandsfrågan. I Sunne har fiber prioriterats sedan år 2010. Deras strategi baseras på byanätsmodellen, där kommunen har stöttat och anordnat företagsträffar och haft kontinuerliga dialogmöten för att hjälpa landsbygdsborna att starta upp fiberföreningar. De har även erbjudit landsbygdsborna gemensamma mallar och info om fiberutbyggnad. Det resulterade i att sammanlagt 30 fiberföreningar skapades och 26 av dem är helt klara med sin fiberutbyggnad.

Robertsfors var tidiga med att bygga ut bredband, de var igång redan 2000 och enligt Bredbandskartan har de 45 % täckning på landsbygden, men det har höjts sedan dess.

Kommunen äger stadsnätet själv och bygger ut det som ett delprojekt i det ortssammanbindande nätet som täcker hela Västerbotten och drivs av AC-net. Byar som visat intresse kan få nätet utbyggt genom att kommunen hjälper till med upphandling av gräventreprenad, material, ansökan av bidrag mm. Byalagen bistår med arbete vanligast i form av kanalisation och inhämtade av markavtal för att reducera kostnaderna på anslutningsavgiften. På detta sätt kan ett robust och drivkraftigt nät byggas över hela regionen och kunskapskraven hos byborna minskar (www.robertsfors.se).

Vingåkers kommun har provat ett unikt koncept där de upphandlat utbyggnaden i hela kommunen, tätort och landsbygd, från ett och samma företag. Tillsammans med företaget delade de in kommunen i fem delar, för att säkra att utbyggnaden sker i hela kommunen och att inget hushåll hamnar mellan två områden. När det finns tillräcklig många intresserade i varje område rullar arbetet igång, utan att de boende behöver skapa byalag och ansöka om medel. Genom att våga ställa krav på samarbetsföretaget och vara involverad i utbyggnadsprocessen har kommunen fått fram en modell med liknande villkor för de som bor på landsbygden och tätorten där alla, oavsett om man bor i tätort eller på landsbygd betalar samma avgift för att ansluta sig (www.vingaker.se).

Verktyg och metoder för fiberutbyggnad på landsbygden

Utifrån våra intervjuer, SOU 2014:21 och Bredbandsguiden (2012) har vi kunnat uttyda några huvudsakliga metoder för att förbättra kommuners arbete med fiberutbyggnaden på landsbygden.

1. Att ha en anställd som arbetar med bredband, exempelvis en bredbandssamordnare som är aktiv och driver på arbetet.
2. Att bygga upp ett intresse för höghastighetsbredband, aggregera efterfrågan, exempelvis genom att visa på vad man kan använda bredbandet till.
3. Stödja, kommunicera och informera landsbygdsbor när de behöver hjälp med fiberutbyggnad, exempelvis med hur man bildar en förening, göra avtal, och hur de ska söka bidrag och uppföra dialogmöten.
4. Samverka på lokal, regional och nationell nivå för att stimulera engagemang och kunskap samt tillsammans hitta lösningar för att bygga ut bredbandet.
5. Samförläggning och samordning av bredbandskanalisation, för att minska kostnaderna för anläggning av markförlagd infrastruktur.

Referenslista

Tryck material

- Bredbandsforums kommungrupp. (2012). *Bredbandsguiden - en handbok för kommuner*. [Elektronisk]
Tillgänglig: <<http://www.bredbandivarldsklass.se/Documents/Bredbandsguiden%20%E2%80%93%20en%20handbok%20f%C3%B6r%20kommuner.pdf>> [06-11-15]
- Bredbandsforum (2015). *Perspektiv byanät - en kartläggning av lokalt ägda bredbandsnät och deras åsikter om processen för att bygga bredband på landsbygden*. (14-4628)
- Post- och telestyrelsen (2011). *Goda exempel på kommunalt agerande inom bredbandsområdet*. (PTS-ER-2011:12) [Elektronisk] Tillgänglig: <<https://www.pts.se/upload/Rapporter/Internet/2011/2011-12-goda-exempel-kommunalt-agerande-bredbandsområdet-110428.pdf>> [06-11-15]
- Regeringskansliet (2011). *Bredbandsstrategi för Sverige*. (N2011/8317/ITP) [Elektronisk] Tillgänglig: <<http://bredbandskartan.pts.se/Documents/Bredbandsstrategier/Bredbandsstrategi%20f%C3%B6r%20Sverige.pdf>> [07-11-15]
- Regeringskansliet (2014). *Bredband för Sverige in i framtiden*. (Statens offentliga utredningar 2014:21) [Elektronisk] Tillgänglig: <<http://www.regeringen.se/contentassets/04549cddabe64f459f41da97221aa82d/bredband-for-sverige-in-i-framtiden-sou-201421>> [07-11-15]
- Bredbandskartans webbsida. Tillgänglig: <www.bredbandskartan.se> [05-11-15]
- Vingåkers webbsida. Tillgänglig: <www.vingaker.se> [04-11-15]